

คุณธรรมเด็กและเยาวชนตำบลนาท่อม

โดย นายถาวร คงศรี

หัวหน้าศูนย์พัฒนาครอบครัว ตำบลนาท่อม

“แสงสว่างเจิดจ้าที่ปลายอุโมงค์แห่งความหวังเริ่มสว่างขึ้น ชัดขึ้น ที่บ้านนาท่อม อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง”

หลังจากการขับเคลื่อนกิจกรรมของศูนย์พัฒนาครอบครัวได้ดำเนินการสร้างและพัฒนากิจกรรมที่เกี่ยวกับวิถีชีวิตติดต่อกันอย่างต่อเนื่องกว่า 3 ปี จนเห็นความเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นมากมายในชุมชนตำบลนาท่อม ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนตำบลนาท่อมเกิดขึ้นในปี 2551 จากสภาพปัญหาทางสังคมโดยเฉพาะสถาบันครอบครัวกำลังอ่อนแอจากโครงสร้างและบทบาทหน้าที่ของครอบครัว ได้แก่ผู้หญิงมีแนวโน้มเป็นหัวหน้าครอบครัวสูงขึ้น ครอบครัวที่มีขนาดเล็กลง สัมพันธภาพภายในครอบครัวเสื่อมถอย บุคคลขาดคุณธรรม จริยธรรม การเปลี่ยนแปลงทางด้านอาชีพเดิมเป็นสังคมเกษตรปัจจุบันทั้งถิ่นฐาน ย้ายเข้าเมืองขายแรงงาน ทั้งลูกหลานอยู่กับผู้สูงอายุมากขึ้น ผู้นำรวมอำนาจ คิดแทนประชาชน สังคมต่างคนต่างอยู่ขาดการร่วมคิดร่วมทำ เกิดความแตกแยกทางความคิด ผลที่ตามมาครอบครัวอ่อนแอลง กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์(พม.) ตระหนักในความสำคัญต้องอาศัยความร่วมมือหลักจากสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.)และภาคประชาชนต่าง ๆ ได้ดำเนินการจัดตั้งและให้การสนับสนุนให้ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนปฏิบัติงานได้มีประสิทธิภาพขึ้น

ตำบลนาท่อม อยู่ในเขตชนบทชานเมือง ของอำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง ที่มีประชากรทั้งสิ้น 4,478 คน ประกอบด้วย 8 หมู่บ้าน พื้นที่ทอดยาวไปตามถนนเพชรเกษมตอนพัทลุง-ตรัง มีพื้นที่โดยประมาณ 14 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 8,400 ไร่ ทางทิศเหนือ จด ตำบลเขาเจียก ตำบลโคกชะงาย อำเภอเมืองพัทลุง ตำบลชุมพล อำเภอศรีนครินทร์ ทิศใต้จดกับตำบลท่าแค ตำบลร่มเมือง ของอำเภอเมืองพัทลุง ตำบลอ่างทอง อำเภอศรีนครินทร์ ทิศตะวันออกติดตำบลท่ามิหรำ อำเภอเมืองพัทลุง ทิศตะวันตกติดต่อกับตำบลชุมพล ตำบลอ่างทอง อำเภอศรีนครินทร์ อาชีพหลักของประชาชนส่วนใหญ่ทำการเกษตร สวนยาง สวนผลไม้ ปลูกผัก เลี้ยงสัตว์ อาชีพรองคือ รับจ้าง และค้าขาย

จุดเริ่มต้นของการพัฒนาคุณธรรม

จากการรวมแกนนำ ผู้นำจิตอาสา ด้วยการประสานความร่วมมือในการพัฒนาสถาบันครอบครัวในลักษณะสร้างการมีส่วนร่วมกันกับทุกภาคส่วนในตำบลและเป็นศูนย์รวมในการพัฒนาสถาบันครอบครัวในชุมชนนั้นได้ทำงานในรูปของคณะทำงาน คือ ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนตำบลนาท่อม (ศพค.) ได้สร้างโอกาสให้ชุมชนได้เรียนรู้ มีส่วนร่วมในการพัฒนาสถาบันครอบครัวไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชนในการป้องกัน

และแก้ไขปัญหาด้านสังคมอย่างยั่งยืน โดยมีแนวคิด จะเป็นศูนย์กลางในการเฝ้าระวังป้องกัน แก้ไขและให้คำแนะนำแก่ครอบครัว ที่มีการบริหารจัดการในรูปของคณะกรรมการในชุมชนประกอบด้วยตัวแทนชุมชนและตัวแทนเครือข่ายครอบครัวเป็นสมาชิกครอบครัวที่มีภูมิลำเนาอยู่ในตำบลนาท่อม ภายใต้การกำกับดูแลและการสนับสนุนของเทศบาลในด้านงบประมาณและด้านวิชาการ โดยมีเป้าประสงค์เพื่อประสานความร่วมมือในการพัฒนาสถาบันครอบครัวในลักษณะบูรณาการกับทุกภาคส่วน ให้ชุมชนมีศูนย์รวมในการพัฒนาครอบครัวที่มีการบริหารจัดการโดยชุมชน เพื่อชุมชนและมีส่วนในการพัฒนาสถาบันครอบครัว และเพื่อสร้างโอกาสให้ชุมชนได้เรียนรู้และมีส่วนร่วมในการพัฒนาสถาบันครอบครัวที่จะนำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชนในการบริหารและแก้ไขปัญหาด้านสังคมอย่างยั่งยืน

การดำเนินงานแบบมีส่วนร่วม

การดำเนินการของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนตำบลนาท่อม (ศพค.) ขับเคลื่อนงานโดยการประชุมคณะกรรมการ พุดคุยเพื่อเป็นการสำรวจและทำข้อมูลสถานการณ์ครอบครัวในชุมชนตำบลนาท่อม ทำหน้าที่เฝ้าระวัง ป้องกัน แก้ปัญหา ให้คำแนะนำ โดยนำข้อสถานการณ์ปัญหาเป็นแผนงานดำเนินการที่สอดคล้องกับปัญหาที่เกิดขึ้นนำไปสู่การพัฒนาและเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัว เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินงาน คือ การสร้างเครือข่ายเฝ้าระวังแก้ปัญหาครอบครัวในชุมชนทั้งภายในและภายนอก การสร้างและจัดกิจกรรมเสริมสร้างความเข้มแข็งที่สอดคล้องกับปัญหาชุมชน ใช้การประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารและการดำเนินงาน ศพค. ให้ชุมชนได้รู้เข้าใจกิจกรรมที่ทำ มีการพัฒนาศักยภาพคณะกรรมการ ศพค. ให้มีความรู้ที่สามารถถ่ายทอดความรู้ด้านครอบครัวจนสามารถประสานความร่วมมือระหว่าง ศพค. กับหน่วยงานอื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่ การประสานแผนจนได้ทำกิจกรรมหรือได้ร่วมกิจกรรม

เส้นทางดำเนินการของ ศพค. ตำบลนาท่อม ที่เกิดจากคำสั่งจากกระทรวงพัฒนาและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.) ผ่านมายัง พมจ. สุโขทัย เทศบาลตำบลนาท่อมให้จัดตั้งเป็นศูนย์พัฒนาครอบครัว โดย พมจ.และเทศบาลเป็นพี่เลี้ยงคอยให้คำปรึกษาและงบประมาณในการขับเคลื่อนกิจกรรม ได้เริ่มดำเนินการเป็นต้นมาจากปี 2551 โดยคุณลุงนิกร อรุกิจ เป็นประธานศูนย์คนแรก ทำกิจกรรมคู่ขนานมากับเทศบาล โดยมีงบประมาณสนับสนุนจำนวน 10,000 บาทจาก พมจ.ทุกปีมาทำกิจกรรมแบบองค์รวม คือ ครอบครัวสัมพันธ์ที่จัดขึ้นต่อเนื่องมาทุกปี

ในปี 2555 คณะทำงานชุดใหม่ได้รับการพัฒนาศักยภาพถึง 4 ครั้งจาก พมจ. และ สมาคมครอบครัวเข้มแข็ง ผลที่เกิดขึ้นทำให้คณะกรรมการสามารถทำงานร่วมกับหน่วยงาน และองค์กรอื่นเกิดการบูรณาการคนและงบประมาณ ได้แก่ งบจาก สปสช. งบจากเทศบาล งบจาก พมจ. และจากโครงการสร้างสุขสู่เมืองลุ่มน้ำอยู่ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพสามารถขับเคลื่อนงานฐานครอบครัวได้กว้างขึ้น

ปี 2556 ทางศูนย์พัฒนาครอบครัวเป็นเหมือนบ้านหลังใหญ่ของชุมชน ได้พบปัญหาเชิงประเด็น ได้แก่ ประเด็นเด็ก ประเด็นสตรี ประเด็นผู้สูงอายุ ประเด็นผู้ด้อยโอกาส นำมาสู่การตั้งคณะทำงานย่อย ๆ ดูแลในประเด็นที่พบ ทำงานได้ชัดเจน

ปี 2558 ทางศูนย์พัฒนาครอบครัวและทางเทศบาลตำบลนาท่อมเห็นปัญหาคุณภาพชีวิตโดยรวมทุกประเด็นเป็นเรื่องสำคัญ จึงได้ทำพัฒนาศักยภาพคณะย่อยประเด็นขึ้นมา และประเด็นเด็กและเยาวชนเป็นประเด็นที่เด่นที่สุด เป็นผลพวงจากค่ายครอบครัวสัมพันธ์ ที่สามารถดึงประเด็นย่อยที่เด่นมาพัฒนาให้สอดคล้องกับปัญหาชุมชนในขณะนั้น คือ ปัญหาสิ่งแวดล้อม ขยะ แหล่งน้ำ เกิดจากคนขาดคุณธรรมจิตสำนึก ชุมชนไม่มีกติกา ในที่สุดผลของกิจกรรมที่ขับเคลื่อนโดยเด็กแก้ปัญหาเป็นรูปธรรมขึ้นมา เช่น โครงการสืบทอดคลองนาท่อม โครงการถนนสวยหมู่บ้านสะอาด โครงการธนาคารขยะ โครงการเยี่ยม, ที่คลองนาท่อม และครอบครัวจักรยานสานฝันวันอาทิตย์

กิจกรรมค่ายครอบครัวสัมพันธ์

กิจกรรมค่ายครอบครัวสัมพันธ์ที่จัดขึ้นต่อเนื่อง เพื่อสร้างความสัมพันธ์พ่อ แม่ ลูก ได้อยู่ร่วมกัน พูดคุยเรื่องที่ไม่เคยคุยกัน ได้แสดงออกต่อกันถึงความห่วงใย ได้คุยบอกรักกันจนสนิทและคุ้นเคย ได้คุยเรื่องที่แต่ละวัยคาดหวังให้คนอื่นได้รับรู้และรับทราบด้วยการลดช่องว่าง ครั้งแรก อาจดูเงินบ้างบางครอบครัวเพราะไม่เคย ด้วยวิทยากรกระบวนการมีเทคนิคหลากหลายค้นมันออกมา จนพ่อ แม่ ลูก ได้แสดงออกมาจนเป็นปกติ บางครอบครัวน้ำตาไหลมาโดยไม่รู้ตัว ด้วยเหตุไม่เคยแสดงออกถึงความรู้สึกนี้มาก่อน เมื่อศูนย์พัฒนาครอบครัวมีกิจกรรมแบบนี้อย่างต่อเนื่องทุกปีมาถึงปัจจุบันจนได้รับความสนใจจากครอบครัวในชุมชนเพิ่มขึ้นตลอดมา

แนวคิดกิจกรรมค่ายครอบครัวสัมพันธ์

การจัดค่ายครอบครัวสัมพันธ์ มองว่าสถาบันครอบครัวในชุมชนกำลังตกอยู่ในสภาพตกต่ำด้วยปัญหารุมเร้าจนความเป็นครอบครัวเหลือน้อยลง ครอบครัวไม่สามารถผ่อนคลาปัญหาได้ หลายครอบครัวได้แต่คอยเรียกร้องให้คนนอก ไม่ว่าจะเป็น ผู้นำในชุมชน ครู เจ้าหน้าที่รัฐ หรือแม้แต่รัฐบาลให้เข้ามาช่วยจัดการแก้ไข ปัญหาครอบครัว สังคม ทำให้สถาบันครอบครัวเกิดปัญหา และสถาบันครอบครัวกลายเป็นปัญหาของสังคม คนในชุมชนเวลานี้เห็นพ้องร่วมกันคือสังคมต้องให้ความสำคัญกับสถาบันครอบครัวให้มากขึ้น ต้องทำความเข้าใจครอบครัวที่อยู่ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงรอบด้านมากขึ้น

ทุกวันนี้แม้เราจะเติบโตจากครอบครัว แต่เราก็แทบจะไม่รู้จักรอบครัวอย่างแท้จริง เพราะขาดข้อมูลที่ลึกซึ้ง ที่เกิดขึ้นภายในสถาบันครอบครัว ดังนั้นเป้าหมายของค่ายครอบครัวสัมพันธ์ เพื่อให้ครอบครัวมีเวทีในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ได้วิเคราะห์สภาพปัญหาในครอบครัวของตนเอง เพื่อให้ครอบครัวได้ใช้เวลาร่วมกันอย่างมีคุณภาพ และเพื่อให้ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนตำบลนาท่อมเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาสถาบันครอบครัวในชุมชนที่มีความเข้มแข็ง โดยสร้างกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้เรื่องสถานการณ์ครอบครัวโดยให้ช่วยกันคิดว่าปัจจุบัน สถานการณ์ครอบครัวในชุมชนเป็นอย่างไร กิจกรรมการเสริมสร้างสัมพันธภาพใน

ครอบครัว เป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้คนในครอบครัว พ่อแม่ลูกหรือผู้ปกครองได้พูดคุยกันถึงการกระทำที่ดี และไม่ดีที่เกิดขึ้นในครอบครัว ให้ช่วยกันหาแนวทางแก้ไข ส่วน กิจกรรมรู้จักบทบาทพ่อแม่ลูก ร่วมแก้ไขปัญหาคือ ครอบครัว โดยกิจกรรมนี้แบ่งผู้ร่วมกิจกรรมเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มพ่อแม่ หรือผู้ปกครอง กับกลุ่มลูก ๆ โดยแยกกลุ่มกันทำกิจกรรม และกิจกรรม walk rally เป็นกิจกรรมที่ทำให้ครอบครัวมีความสามัคคี ได้ร่วมกันคิดวางแผน และหาแนวทางในการแก้ไขปัญหา ส่วนผลที่ได้รับจากค่ายครอบครัวสัมพันธ์ คือ ครอบครัวมีความสัมพันธ์ที่ดี ได้พูดคุยแลกเปลี่ยนความรู้สึกร่วมกัน ชุมชนมีความตื่นตัวในการทำงานด้านการส่งเสริมความเข้มแข็งของครอบครัว

ค่ายครอบครัวสัมพันธ์สู่จักรยานสามสัมพันธ์

พ.ศ. 2554 เดือน พฤศจิกายน สิ่งดีๆ เกิดขึ้นอีกครั้งเมื่อศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนได้รวมคนที่เป็นเด็ก เยาวชน และครอบครัวในชุมชนโดยใช้จักรยานมาเป็นตัวสื่อเชื่อมโยง สร้างความสัมพันธ์พัฒนาต่อยอดมาจากค่ายครอบครัวสัมพันธ์ที่จัดให้มีขึ้นทุกปี จำนวนเด็กเพิ่มมากขึ้นทุกปีที่มีกิจกรรมทั้งเด็กที่เรียนในชุมชนและเด็กในชุมชนที่เรียนอยู่ในเมือง ได้มารู้จักและทำกิจกรรมร่วมกันผลที่เกิดขึ้นทำให้เห็นช่องว่างความสัมพันธ์ตรงนี้แคลง จนเป็นที่พอใจของแกนนำชุมชนที่ร่วมขับเคลื่อนเรื่องนี้

ปั่นจักรยานสร้างสรรค์ : สุนัขวัดกรรมการประชุม

การรวมคนที่ทั้งเด็กเล็กๆ จนถึงเด็กใหญ่ คนทั่วไป และผู้สูงอายุมาร่วมทำกิจกรรมปั่นจักรยานอาทิตย์ละครั้ง เพื่อการออกกำลังกาย เพื่อให้วันอาทิตย์เป็นวันครอบครัวในชุมชน เพื่อรณรงค์ทำกิจกรรมดีๆ ให้ชุมชนนั้น เมื่อกิจกรรมการปั่นไปนาน ๆ ต่อเนื่องเป็นปี ทางกลุ่มแกนนำพบว่า การปั่นทุกอาทิตย์ทางแกนนำได้มีการคุยหรือประชุมอย่างไม่เป็นทางการ โดยใช้บรรยากาศแห่งสุนทรีย์ในทามกลางสายลม แสงแดด ยามเช้า ที่มีความแตกต่างในแต่ละวัน แต่ละฤดูเวลา ไปทุ่งนาที่ได้รับอีกบรรยากาศหนึ่งที่ดีขึ้น และได้รู้จัก ทักทายคนทำนา คนจูงวัวชนออกกำลัง บนถนนร่วมทางกับเรา

เมื่อสิ้นสุดแผนครอบครัวจักรยานก็ปั่นตกทายเคียงคู่กับจักรยานยนตร์บรรทุกน้ำยางออกจากสวนเป็น อาชีพหลักของคนในชุมชนบ้านนาท่อมและตำบลใกล้เคียง ซึ่งเรารู้จักและตกทายกันเสี่ยงดั่งลั่นบนถนนเวลา สวนทางกันช่วงเช้า ผู้คน เด็กเล็กและเยาวชนได้ซึมซับบรรยากาศแห่งการเรียนรู้เหล่านี้ในกิจกรรมเหล่านี้ อย่างต่อเนื่อง ดีกว่านั่งประชุมกันในห้องแอร์ ที่สิ้นเปลืองทั้งค่าน้ำ ค่าไฟ และบรรยากาศห้องสี่เหลี่ยมอุดอู๋ คิดอะไรไม่ออก เหมาะแก่การนั่งหลับ

การดำเนินการของกลุ่ม เพื่อให้วันอาทิตย์เป็นวันครอบครัวของเด็กและเยาวชน มีกิจกรรมร่วมกัน โดยการคุยกันของคณะกรรมการ ศพค. เพื่อสร้างความเข้าใจ กำหนดเส้นทางจักรยานที่จะผ่านแต่ละหมู่บ้านมีการประชาสัมพันธ์ผ่านหอกระจายข่าวทุกหมู่บ้านหรือ หนูน้อยคุยข่าว เวลา 6.00 น ได้ยินทั้งจังหวัด โดยแจ้งจุดเริ่มต้นที่เชิงสะพานหน้าวัดหุยานทุกครั้งเป็นที่เข้าใจกันของสมาชิกทุกคน กติกาแกนนำในแต่ละวันจะบอกก่อนปั่นเพราะจะต้องดูแลเรื่องความปลอดภัยในการปั่น รวมทั้งกติกาใช้ถนนเป็นเรื่องที่เน้นย้ำตลอดมา

สู่ผลสัมฤทธิ์ที่เกินความคาดหมาย

การสร้างสานสัมพันธ์ครอบครัว เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ ผู้นำ คนสำคัญ สถานที่สำคัญ แหล่งเรียนรู้ ให้เด็กได้รู้จักตนเอง ชุมชนและพัฒนาสู่กิจกรรมอื่น ๆ ตามความเหมาะสมตลอดจนฝึกเป็นผู้นำของเด็ก ระยะเวลาแรกคณะกรรมการต้อง ประสานผู้นำ คนสำคัญ ผู้มีความรู้ในสถานที่นั้น ๆ ให้เตรียมตัวก่อนล่วงหน้าต้อนรับ กลุ่มครอบครัวจักรยานฯ โดยผู้นำจะแนะนำตัวเอง ความสำคัญ ความรู้ในสถานที่นั้นสั้น ๆ ถ้าเป็นแหล่งเรียนรู้ให้เด็กเข้าใจ สุดท้ายก่อนกลับให้พูดเน้นเห็นความสำคัญคุณภาพเด็ก เยาวชน ในตำบลนาท่อม (มักจะเน้นย้ำเรื่องการเรียน การช่วยพ่อแม่ การออกกำลังกาย ห่างไกลยาเสพติด) ในส่วนของคณะกรรมการจะกระตุ้นเด็กให้สะท้อนความคิด กล่าวพูด กล่าวคิด ต่อผู้ที่เป็นเพื่อน โดยใช้เวลาตลอดกิจกรรมไม่เกิน 2 ชั่วโมงในวันอาทิตย์ สุดท้ายสรุปกิจกรรมทุกครั้ง เก็บข้อมูลเด็ก เยาวชน ครอบครัว โดยคณะกรรมการศูนย์พัฒนาครอบครัวตำบลนาท่อมนำไปสู่การพัฒนาสร้างกิจกรรมเชิงประเด็นต่อไป

ปัจจัยแห่งความสำเร็จ

ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนตำบลนาท่อมทำงานสำเร็จได้เพราะมีภาคีหนุนเสริมที่หลากหลาย เพราะการทำงานเชื่อมโยงร่วมกันหลายภาคส่วน ได้แก่ เทศบาลตำบลนาท่อมนอกจากเป็นพี่เลี้ยง โดยการให้งบประมาณหนุนเสริม และคอยรายงานผลงานให้ ศพค. รพสต.ตำบลนาท่อม ที่คอยดูแล ร่วมกิจกรรมและเป็นที่ปรึกษา โรงเรียนในชุมชนทั้ง 2 แห่ง คือ โรงเรียนวัดนาท่อมและโรงเรียนวัดโคกแย้มโดยที่ครูให้ความร่วมมือกับกิจกรรม วัดนาทั้ง 4 วัดในตำบลนาท่อมเป็นสถานที่ใช้ทำกิจกรรมของ ศพค.อย่างต่อเนื่อง ผู้นำในชุมชนที่เป็นทั้งคณะทำงานและเป็นที่ปรึกษา ให้ความสำคัญศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน พมจ. ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีความสำคัญที่สุดแห่งหนึ่งในการสนับสนุนงบประมาณแล้วยังพัฒนาศักยภาพคณะทำงานศูนย์ฯ ให้ทำงานได้ ทำงานเป็นต่อเนื่องทุกปี

หน่วยพัฒนาสังคมที่ 34 เป็นหน่วยงานที่คอยช่วยเหลือโดยตรงในพื้นที่ ได้แก่ ด้านอาชีพ พัฒนากลุ่มคนผู้ด้อยโอกาส ผู้พิการ ผู้สูงอายุ สปสช. เป็นแหล่งเงินทุนสนับสนุนกิจกรรมการกิน การออกกำลังกาย เพื่อสุขภาพของคนตำบลนาท่อม โครงการร่วมสร้างชุมชนน่าอยู่ ของ สสส. ให้สนับสนุนกิจกรรมเพื่อสร้างกระบวนการของชุมชน โครงการสร้างสุขสู่เมืองลุ่มนาอยู่สนับสนุนงบประมาณพัฒนาศักยภาพคณะทำงาน ประเด็นคุณภาพชีวิต สมาคมครอบครัวเข้มแข็งสนับสนุนวิทยากรกระบวนการกับกิจกรรมค่ายครอบครัวสัมพันธ์หลายครั้ง ส่วน สสส. หลายสำนักให้การสนับสนุนต่อยอดกิจกรรมเชิงประเด็น ได้แก่ สภาเด็กและเยาวชน โดยเฉพาะโครงการพัฒนาศักยภาพองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อคุณภาพชีวิตเด็ก เยาวชน และครอบครัวภาคใต้

ความภาคภูมิใจในความสำเร็จ

สิ่งที่น่าประทับใจเกิดขึ้นมากมายในชุมชนแห่งนี้หลังจากที่ทางศูนย์พัฒนาครอบครัวในตำบลนาท่อมได้จัดให้มีโครงการ ครอบครัวจักรยานสานฝันวันอาทิตย์ โดยมีเป้าหมายปลายทางให้ วันอาทิตย์เป็นวันครอบครัวของตำบลนาท่อม เด็กจะได้รู้จักตัวเอง รู้จักชุมชน ได้ออกกำลังกาย ได้มีสัมพันธ์ภาพต่อกันของคนในชุมชนแห่งนี้ด้วย

กิจกรรม “ปั่น กิน เล่น เทียว เรียนรู้และณรงค์” เพื่อสานฝันลดช่องว่างสร้างความสัมพันธ์ของเด็กที่เรียนในชุมชน เด็กในชุมชนที่เรียนในเมือง ตลอดจนผู้ปกครองที่ทำงานนอกพื้นที่ขาดความสัมพันธ์กับชุมชน กิจกรรมค่ายครอบครัวที่ทำทุกปีถือว่าเป็นจุดเด่นสำคัญที่ศูนย์พัฒนาครอบครัว (ศพค.) ได้รู้ปัญหาและความต้องการ จากการพูดคุยของผู้ปกครอง และการแลกเปลี่ยนแสดงความคิดเห็นของเด็กในเวทีกระบวนการได้สะท้อนออกมาเป็นปัญหาและความคิดต่างในมุมมองของเด็ก ๆ ในชุมชนที่เหมือนเขาจะฝากความหวังไว้กับคนที่เกี่ยวข้องเรื่องนี้

เหนื่อยก็พัก มีธุระก็หยุด มีความสุขก็มา

“ ทุกเช้าวันอาทิตย์ที่เราตื่นนอนคล้ายๆ กัน เป็นวันหยุดที่ทุกคนน่าจะนอนให้สบายตื่นเที่ยง บ่าย ก็ไม่มีใครว่า จุดนัดพบวันอาทิตย์เวลา 6.30 น ณ สะพานหุยานแห่งนี้ เด็ก ๆ ปั่นจักรยานมารอ ดูปลาตัวโต ตัวเล็ก ขึ้นมาอวดโชว์ รอรับอาหารจากผู้ใจบุญในยามเช้า อย่างเช่น น้ำกุล (พ่อของกำนันอนุชา เฉลาชัย) เดินออกกำลังกายริมคลองทุกวัน มือถือไม้กั้นสุนัข อีกข้างหนึ่งถือถุงอาหารปลา ท่านจะให้อาหาร 2 จุด เป็นประจำทุกเช้า คือ ตรงสะพานหุยาน และสะพานสระเรียง หน้าวัดนาท่อม ที่มีฝูงปลาจำนวนมากมารอรับอยู่ การกระทำดังกล่าว ทำทุกวัน ทำบ่อย ๆ จนสมาชิกครอบครัวจักรยานเห็นเป็นปกติ จนกลายเป็นการปลูกคุณธรรม จิตสำนึก ในลักษณะ “ทำให้ดู อยู่ให้เห็น”

จุดนัดพบความสุข

ตรงสะพานหุยาน หมู่ที่ 8 ตำบลนาท่อม อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง แห่งนี้ กว่า 3 ปีแล้วที่ศูนย์พัฒนาครอบครัวมีกิจกรรมปั่นอย่างต่อเนื่องไม่เคยหยุด ถ้าฝนไม่ตกหนัก สมาชิกทุกคนตระหนักว่าเพื่อนคนอื่นเขาจะคอยและวันนี้มีนัด กตึกามือยู่่า “เหนื่อยก็พัก มีธุระก็หยุด มีความสุขก็มา” เป็นอิสระตามวิถีแห่งฤดูกาล ได้แก่ สมาชิก กริตราย เกี้ยวข้าว หรือวันพระของผู้สูงอายุ เป็นการเข้าใจกันของคนในครอบครัวจักรยานฯ บางทีแกนนำพาไปร่วมงานรณรงค์ ของกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม ถ้าใช้จักรยานเขาก็จะคิดถึงเครือข่ายตำบลนาท่อม เช่น 2 ปีที่ผ่านมา

ทำให้ดู อยู่ให้เห็น เป็นตัวอย่าง

“ อนุชา เฉลาชัย (กำนันช้าง) กำนันตำบลนาท่อม รองหัวหน้าศูนย์พัฒนาครอบครัว พร้อมด้วยภรรยา และลูกสองคน พร้อมกับรถจักรยานสามคันสำหรับลูกคนเล็กนั่งมากับพ่อ ที่ปั่นมาพบกันที่สะพานหุยาน แม้จะสายเสมอก็ยังมาให้เห็น ซึ่งเป็นแกนนำ ผู้นำในการร่วมสร้างชุมชนให้มีการเคลื่อนไหวและน่าอยู่ บางทีเขาก็ยังส่งข่าวการปั่นจักรยานให้หอกระจายข่าวบ่อยครั้งให้หนุ่มน้อยชายได้ประชาสัมพันธ์ให้ทางวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดพัทลุงประกาศให้ เป็นการประชาสัมพันธ์กิจกรรมในชุมชนอย่างต่อเนื่อง”

“ ผู้ใหญ่ถาวร คงนิล ปันมาไกลจากหมู่ที่ 2 ตำบลนาท่อมพร้อมภรรยาและลูกสองคนพร้อมทีมงานเด็ก ๆ จากหมู่บ้านมาร่วมสมทบทำกิจกรรมรณรงค์ เก็บขยะริมถนนสาธารณะในชุมชนหมู่ที่ 2 และเยี่ยมมอบของขวัญและขอพรจากทวดเนื่อง นิลกลับ ที่มีอายุ 105 ปี มากที่สุดในชุมชนเป็นการสะสม ปลุกฝังจิตสำนึกด้วยการเป็นผู้นำ ทำให้ดู อยู่ให้เห็น ทำหลาย ๆ ครั้งจนเป็นปกติของผู้ใหญ่แล้ว ”

“ วิภา พรหมแทน (ป้าเน่ง) หัวหน้าสำนักปลัดเทศบาลตำบลนาท่อม ที่ทำงานกับสภาเด็กและเยาวชนตำบลนาท่อม เป็นแกนนำคนสำคัญของทีมครอบครัวจักรยานฯ ไม่เคยขาดเช่นกัน มีบทบาทสำคัญในการคุมเด็ก ๆ ไม่ให้ออกนอกเส้นทางและจัดระเบียบทีมจักรยาน และคอยค้นหาแกนนำเด็กและเยาวชนเพิ่มเข้ามาในการพัฒนาต่อยอดในแต่ละปี ”

ทุกเช้าวันอาทิตย์ ป้าเน่ง จะปั่นจักรยานมายืนรอคอยเด็ก ๆ และยื่นเล็งหามุกตลกดี ๆ เพื่อจะถ่ายรูปเด็กๆ ให้น่าเสนอ เพื่อดึงดูดให้ผู้คนเข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีการจัดอย่างต่อเนื่องตลอดปี

ป้าเน่ง มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว จะคาดผ้าโพกหัวสีชมพูที่เขียนว่า สภาเด็กและเยาวชน ตำบลนาท่อม สะพายกระเป๋าที่ทำด้วยตัวเองกับเด็ก ๆ ในกระเป๋าจะมีกล้องถ่ายรูป มีกระติกน้ำร้อน แก้วกระดาษ และกาแฟ 2-3 ของเผื่อคนอื่นด้วย เป็นตัวอย่างดี ๆ ให้เด็ก ๆ ได้เรียนรู้จากป้าเน่ง

ป้าปู และป้าเยาว์ นอกจากเป็นพี่เลี้ยงเด็ก ๆ แล้วยังคอยดูแลเรื่องการกินด้วย เขาจะรู้ดีว่าเด็กชอบกินอะไร เปื่ออะไร สองคนนี้จะเข้าใจเด็กมากที่สุด และเด็กๆ จะติดสองคนนี้เพราะถูกตามใจ

6.30 น พร้อมแล้ว เสียงแกนนำทีมครอบครัวจักรยานฯ ประกาศเส้นทางที่จะไปในแต่ละวัน ไปที่ใด เส้นทางไหน และกิจกรรมแต่ละวันจะไม่ค่อยซ้ำกัน แต่หลัก ๆ ที่ผ่านมา ได้แก่ปั่นพบผู้นำ แกนนำผู้สูงอายุ ปันเยี่ยมชมสถานที่ วัด โรงเรียน เพื่อบำเพ็ญประโยชน์ คือ ทำความสะอาด ปันชมสถานที่แหล่งเรียนรู้ เล่นน้ำตก เล่นน้ำคลองนาท่อม ชมและให้อาหารปลามากมายในคลองที่เกิดจากการร่วมกันสร้าง

และร่วมกันดูแลเป็นการสร้างจิตสำนึกกับทุกคน ที่สำคัญขาดไม่ได้คือ การปั่นจักรยานรณรงค์รักษาสิ่งแวดล้อมให้กับตำบลนาท่อม เน้นเรื่องขยะเป็นพิเศษ ครอบครัวจักรยานจะร่วมกันเก็บขยะริมถนนสาธารณะบ่อยมากเพื่อสื่อสารให้รู้ว่าคนตำบลนาท่อมเขารับผิดชอบต่อขยะที่เกิดจากเขาเองทำ และการรณรงค์สร้างจิตสำนึกของผู้ใช้เส้นทางไม่ให้ทิ้งขยะริมถนนสาธารณะในตำบลนาท่อม จนปัจจุบันทางเทศบาลเขาจัดทำป้ายประกาศเป็นเขตอภัยทานขยะ ทุกหมู่บ้าน โดยมีรูปเด็กจากครอบครัวจักรยานร่วมกันรณรงค์เก็บขยะมาเป็นรูปภาพในป้าย

คณะกรรมการครอบครัวจักรยานฯ ที่ประกอบไปด้วย กำนันช้าง ป่าเน่ง ป่าปู ป่าเียว และลุงถาวร ในสี่คนนี้แต่ละวันต้องมาอย่างน้อยหนึ่งคนถ้าใครจะหยุดจะต้องฝากคนอื่นไว้ใครก็ได้ จะขาดหมดไม่ได้เพราะเด็กไม่มีความเชื่อมั่นในการนำทีม เพราะการนำบางครั้งคณะกรรมการต้องประสานเจ้าภาพพื้นที่ก่อนล่วงหน้า

ช่วงแรก ๆ แก่นำได้ประสานงานกับผู้นำในพื้นที่ เพื่อให้สมาชิกครอบครัวจักรยานได้รู้จัก ผู้นำของเขาเอง บางครั้งคณะกรรมการ ศพค. ประหลาดใจที่เห็นเด็กและเยาวชนในพื้นที่ไม่รู้จักผู้นำตัวเอง ไม่รู้จักผู้ใหญ่บ้านแต่ละหมู่บ้าน จากปัญหาเหล่านี้ทีมครอบครัวจักรยาน ก็ได้พาไปรู้จักทุกชุมชน ทั้งผู้นำที่มาจากการเลือกตั้ง และผู้นำธรรมชาติ จนครบทั้ง 8 ชุมชน ต่อมาก็ไปเยี่ยมผู้สูงอายุบ้าง และไปเยี่ยมสถานที่สำคัญ ๆ เช่น สำนักสงฆ์หนองปราง ให้อาหารปลาที่หนองลึกที่ ผู้ใหญ่อุดม ด่วงอินทร์ ร่วมกับชุมชนสร้างแหล่งเพาะพันธุ์ปลาไว้เป็นแหล่งพักผ่อนของผู้มาเยือน และคูต้นไม้ใหญ่ 100 กว่าปี ที่ใบเต็มพื้นทราย รอคอยคนใจอาสาเก็บกวาด

เก็บขยะสร้างคุณธรรม

การเก็บขยะในชุมชนเป็นการรณรงค์สร้างคุณธรรมจิตสำนึกให้เด็กและเยาวชนและทุกคนในชุมชน คณะทำงานครอบครัวจักรยานฯ ทำงานมามากกว่า 3 ปี เป็นการสร้างและพัฒนาสะสมคุณธรรมจิตสำนึกของเด็กและเยาวชน และทุกคนในตำบลนาท่อมเป็นที่รู้จักและปฏิบัติ เป็นเหมือนกติกาชุมชน หรือธรรมนูญชุมชนก็ว่าได้ ถึงแม้ไม่ใช่แต่เราก็จะพัฒนาไปให้ถึงต่อไป สู่การเป็นนาท่อมตำบลน่าอยู่ ที่คนมีการจัดการตนเองรับผิดชอบตนเอง ชุมชน สังคมอย่างมีกฎกติกา คุณธรรมจิตสำนึก

หลายเรื่องดี ๆ เกิดขึ้น เรื่องราวใหม่ๆ ทอยเข้ามาในชุมชนแห่งนี้ก่อร่างสร้างรูปธรรมจับต้องได้อย่างเห็นได้ชัด จากความฝัน สู่ความเป็นความจริง ทุกสิ่งที่เกิดขึ้นมาจากจุดเริ่มต้นเล็ก ๆ สะสม ต่อเนื่องเป็นปี เดือน หลายปี จากความมุ่งมั่นตั้งใจให้เกิดขึ้น ไม่ใช่ความบังเอิญ การปลูกฝังคุณธรรมจิตสำนึกแก่เด็กและเยาวชน เป็นบทบาทของแก่นนำหลายคนในพื้นที่แห่งนี้

เส้นทางสู่ฝันสู่ความยั่งยืน

ในปี พ.ศ. 2558 ในระยะเวลา 4 เดือน ผู้ว่าราชการจังหวัดพัทลุง ดร.วินัย บัวประดิษฐ์ ได้ลงเยี่ยมพื้นที่นาท่อม ถึง 3 ครั้ง รองผู้ว่ามาเยี่ยม 2 ครั้ง ล้วนเกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชน ครอบครัวทั้งสิ้น ครั้งที่ประทับใจมากที่สุดคือ ผู้ว่าฯ มาร่วมปั่นจักรยานกับครอบครัวจักรยานสานฝันวันอาทิตย์ ในกิจกรรมโครงการผู้ว่าเยี่ยมบ้านยามเย็น ท่านผู้ว่าฯ ได้เห็นความพร้อม ความเก่งของเด็กและเยาวชนตำบลนาท่อมในคำคิณนั้นจากการแสดงละครหุ่นเงาของเด็กๆ เรื่อง “สืบชะตาคลองนาท่อม” ที่ล้อเลียนผู้ใหญ่สอนให้เด็กมีจิตสำนึกเรื่อง การไม่ทิ้งขยะ สามารถเรียกเสียงหัวเราะสร้างความประทับใจให้ผู้ว่าฯ หัวหน้าส่วนราชการที่มาร่วมกิจกรรม และผู้นำของชุมชนในคิณนั้นเป็นอย่างดี

เรื่องราวกิจกรรมของครอบครัวจักรยาน ทั้งหมดเป็นกระบวนการสร้างคุณธรรมจิตสำนึกที่ค่อย ๆ ทำ สะสมไปไม่รู้จะเสร็จเมื่อไหร่ เด็กและเยาวชน มีการรณรงค์ เก็บขยะ ไม่ทิ้งขยะในที่สาธารณะ ไม่ขโมยปลาในเขตอภัยทาน ปลุกต้นไม้สวยงามริมทาง เด็กได้รู้จักผู้นำและแหล่งเรียนรู้ของชุมชน เด็กเขาได้ทำหนังสือเล่มเล็กเด็กเล่าเรื่องชุมชนตัวเอง

เด็กและเยาวชนได้ใช้การแสดงละครหุ่นเงาสะท้อนปัญหาสิ่งแวดล้อมในชุมชน เรื่องขยะ ปลา ประเพณีวัฒนธรรม เช่น กลองยาวปีใหม่หรือคิณข้ามปี เด็กสร้างกิจกรรมให้มีพื้นที่ดี พื้นที่สร้างสรรค์เพิ่มขึ้น เช่น ยืม..ที่ริมคลองนาท่อม ที่หน้าวัดนาท่อมและที่สำนักสงฆ์หุยาน สิ่งต่างๆเหล่านี้เริ่มต้นมาจากความคิดเป็นกระบวนการที่เป็นนามธรรมของแกนนำหลายกิจกรรม สู่รูปธรรมที่ละนิด วันละเรื่อง ต่อเนื่องหลายปี จนวันนี้เรื่องราวดี ๆ จับต้องได้ สัมผัสได้ในปัจจุบัน

แสงสว่างที่ปลายอุโมงค์ปรากฏชัดสัมผัสได้ไม่ได้เป็นความฝันอีกต่อไป ในวันนั้นที่มาถึง กับกิจกรรมพัฒนาศักยภาพแกนนำเด็กและเยาวชนของตำบลนาท่อมร่วมกับตำบลอื่นๆ ที่ป่าเน่ง ป่าป้อม (เตือนใจ สิทธิบุรี) เขาจัดให้เรื่องชุมชน 3ดี (สื่อดี ภูมิดี พื้นที่ดี) กิจกรรมในวันแรก คือ เทคนิคการสืบค้นข้อมูลและฐานข้อมูลชุมชน “ ผมมีความตั้งใจมากเป็นพิเศษเพราะเป็นการพัฒนาศักยภาพแกนนำ ต้องมีอะไรพิเศษแน่ ในความคิดและเฝ้ามองติดตามอยู่ ในระหว่างดำเนินการนั้นผมเดินสังเกตแนวคิด พฤติกรรมแกนนำของเด็กๆ ที่ผ่านประสบการณ์การเรียนรู้ผ่านกิจกรรมต่าง ๆ มากมาย จากการปั่นจักรยานเรียนรู้มายาวนานกว่า 3 ปี ผลปรากฏเด็กและเยาวชนของตำบลนาท่อม เขียนข้อมูลทุนของพื้นที่ ที่เป็นคน ดี คนเก่ง ผู้นำ สถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ ขนบธรรมเนียมประเพณี ของดีตำบลนาท่อมมากมาย เขาเขียนได้อย่างมั่นใจถึงสิ่งที่เขาได้เรียนรู้ และนำเสนอได้อย่างน่าชื่นชมจนผมลุกขึ้นปรบมือให้ด้วยความประทับใจ”

“ผมลุกขึ้นจากเก้าอี้ตัวสีแดงข้างกลุ่ม
เด็กด้วยความคิดในใจว่า ข้อมูลเหล่านี้เดิมทีมัน
อยู่ในตัวของพวกเราแกนนำ ปัจจุบันมันอยู่ใน
ตัวเด็กและเยาวชนในตำบลนาท่อมแล้ว การการ
เรียนรู้ผ่านกิจกรรมปั่นจักรยานนานกว่า 3 ปี
อย่างต่อเนื่องเสมือนเป็นการสะสมความรู้
คุณธรรมจิตสำนึก แก่เด็กและเยาวชนในพื้นที่
การเกิดกิจกรรมต่อยอดที่หลากหลายกับเด็ก

แสดงให้เห็นผลผลิตที่เกิดดอกออกผล สวยงามเหมือนดังแสงตะวันยามเช้าวันอาทิตย์ตรงสะพานหุยาน เป็น
แสงแห่งคุณธรรมจิตจำที่ปลายอุโมงค์แห่งความหวังกับคุณธรรมจิตสำนึกที่เป็นรูปธรรมจับต้องได้กับเด็กและ
เยาวชนของตำบลนาท่อมแห่งนี้”

“ ความสุขที่ทุกคนสัมผัสได้ ที่บ้านนาท่อม ”